

Ontmoet de Dijle

Sigmoplan
Dijlemonding

December 2013

"In het rivierenland rond Mechelen en Willebroek komt heel wat water bijeen: de Zenne, Dijle en Nete vloeien er samen en vormen zo de Rupel. Om wateroverlast in die natie regio te voorkomen legt Waterwegen en Zeekanaal NV drie overstromingsgebieden aan. Die werken passen in het Sigmoplan. Dat is een grootscheepse operatie voor meer waterveiligheid en natuurontwikkeling langs de Vlaamse getijdenrivieren.

Twee van de drie overstromingsgebieden zijn momenteel in aanbouw: Zennegat en Grote Vijver. Ook de aanleg van Tien Vierendelen gaat binnenkort van start. In deze vierde nieuwsbrief geven we een uitgebreide stand van zaken. Wat gaat er nog allemaal gebeuren, hoelang zullen de werken duren en waar kun je wandelen en fietsen? Je leest het allemaal op de volgende pagina's. Voor meer info kun je steeds terecht op www.sigmoplan.be."

Michiel Derycke

projectingenieur Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z)

Koen Deheegher

projectingenieur Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Zennegat op weg naar adembenemend getijdengebied

© Willem Vries-Adams

Bij stormtij wordt het projectgebied Zennegat ingeschakeld als waterbergingsgebied.

Daar waar de Zenne, het Kanaal Leuven-Dijle en de Dijle samenkomen, ligt het projectgebied Zennegat. Dat gebied van 65 hectare wordt heringericht om het wonen rondom de Dijle veiliger te maken. Tegelijk kan de getijdennatuur er zich volop ontwikkelen. Binnen enkele jaren wordt het overstromingsgebied in gebruik genomen.

Overstromingsgebied met getijdennatuur

Het projectgebied Zennegat wordt een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG). Op het ritme van eb en vloed stromen er tweemaal per dag kleine hoeveelheden water in het gebied. Daardoor wordt de natuurlijke werking van een getijdenrivier nagebootst en ontwikkelt zich zeldzame getijdennatuur (slikken en schorren). Die natuur is niet alleen heel zeldzaam, maar ook bijzonder nuttig. Slikken en schorren zuiveren het water en brengen de natuurlijke voedselketen van de rivier weer in evenwicht. Ze zijn een bron van voedsel voor vogels en vissen. Zoetwaterslikken en -schorren komen nog maar op enkele plaatsen in Europa voor.

Bij hoge waterstanden wordt het projectgebied Zennegat ook ingeschakeld als waterbergingsgebied. Daarin kan de Dijle het overtollige water kwijt, zodat de omwonenden en de ruimere regio beter beschermd zijn tegen wateroverlast.

De omgeving van het projectgebied Zennegat is heerlijk om te fietsen of te varen.

© Bart Lasuy

Wat is er al gebeurd?

(1) Zuidelijke ringdijk en kanaaldijk: onlangs werd de laatste hand gelegd aan de zuidelijke ringdijk (1a), parallel aan de Hogeweg, en aan de kanaaldijk (1b). Die dijken vormen de grens van het overstromingsgebied en houden het water tegen.

(2) Uitwateringssluis: net buiten het overstromingsgebied, ter hoogte van de Hogeweg in Battel, werd ook de nieuwe uitwateringssluis in de Dijledijk in gebruik genomen. Die sluis zorgt voor de afwatering van de kanaalgracht en de overstort van het rioleringsstelsel van de Hogeweg. Samen met de ringdijk beschermt de uitwateringssluis het achterland tegen wateroverlast.

(3) Archeologie: in het zuiden van het gebied zochten archeologen naar culturele of historische resten. Voordat de inrichting van een Sigmaproject van start kan gaan, is archeologisch onderzoek verplicht. Losse vondsten zoals potscherven wijzen op menselijke aanwezigheid in de onmiddellijke omgeving sinds de bronstijd (ongeveer 3000 tot 800 jaar voor onze jaartelling). Uit onderzoek is gebleken dat de geplande Sigmawerken geen historische sites zullen beschadigen.

Wat staat er nog op de planning?

(4) Gecombineerde in- en uitwateringssluis: in 2014 bouwen we een gecombineerde in- en uitwateringssluis in de Dijledijk. Dankzij die sluis kan het Dijlewater op het ritme van eb en vloed tweemaal per dag in het gebied stromen.

(5) Noordelijke ringdijk: nog in 2014 bouwen we het noordelijke deel van de ringdijk. Dan zullen alle ringdijken rond het overstromingsgebied overeind staan.

(6) Overlooptdijk: in 2015 bouwen we de Dijledijk om tot een overlooptdijk. Alleen bij extreem hoge waterstanden zal er water over de overlooptdijk stromen. Dan doet het Zennegat dienst als waterbergingsgebied.

(7) Afwerking: wanneer de overlooptdijk is gebouwd, werken we het overstromingsgebied helemaal af. Zo gaan we onder meer het jaagpad langs de kanaaldijk heraanleggen, zodat fietsers nog meer kunnen genieten van het landschap.

Zal ik hinder ondervinden?

Door de werken aan de gecombineerde in- en uitwateringssluis zal de Dijledijk tijdelijk onderbroken zijn. Het Zennegat blijft bereikbaar via de Hogeweg en de kanaaldijk. Het tijdstip en de duur van de omleidingen alsook de hinder hangen samen met het stadium van de werken. Voor actuele informatie hierover kun je terecht op www.sigmoplan.be.

Fietsers op de Zennebrug

Nieuwe bruggen voor onbegrensd fietsplezier

De Dijlenatuur is een bron van ontspanning: je kunt er wandelen, fietsen en eindeloos genieten. Dat is ook goed voor de horeca en de toeristische sector. Eind 2012 werd een nieuwe fietsbrug over de Zenne in gebruik genomen. De ontwerper besteedde veel aandacht aan het natuurhistorische belang van de site. Onlangs werd in het verlengde van de Zennebrug ook een fietsbrug gebouwd over het Kanaal Leuven-Dijle, dicht bij de Zennegatsluis. Beide bruggen sluiten aan op de fietsknooppuntroute van de provincie Antwerpen. Vooral in de zomer is de historische site rond de sluis een echte trekpleister voor wandelaars en fietsers.

Gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij: natuur en veiligheid gaan hand in hand

De projectgebieden Zennegat en Grote Vijver vanuit de lucht

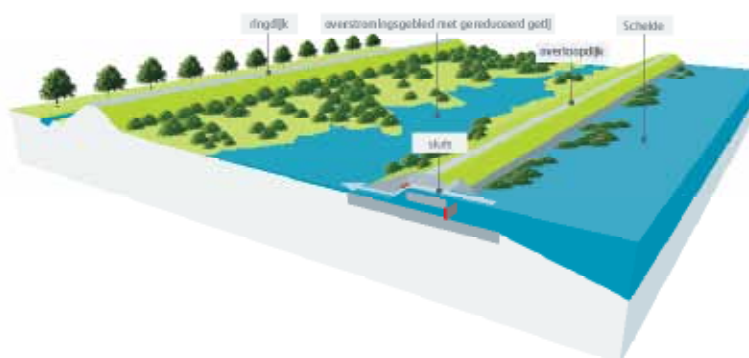
In het projectgebied Zennegat en het noordelijke deel van Grote Vijver worden gecontroleerde overstromingsgebieden met gereduceerd getij ingericht, kortweg GOG-GGG. Die gebieden combineren twee functies: de ontwikkeling van getijdennatuur én bescherming tegen overstromingen. Op het ritme van eb en vloed staan ze twee keer per dag een beetje onder water.

Het rivierenland was vroeger een natuurlijk landschap, rijk aan water en met natuur die kenmerkend is voor een getijdennatuur als de Dijle. Veel van die zeldzame getijdennatuur, ook wel slikken en schorren genoemd, is de voorbije decennia door toedoen van de mens verdwenen. De werken van het Sigmaplan zijn een mooie kans om die natuur in ere te herstellen. Een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GOG-GGG) combineert de ontwikkeling van getijdennatuur én bescherming tegen overstromingen in één gebied. In het projectgebied Zennegat en het noordelijke deel van Grote Vijver komt zo'n GOG-GGG.

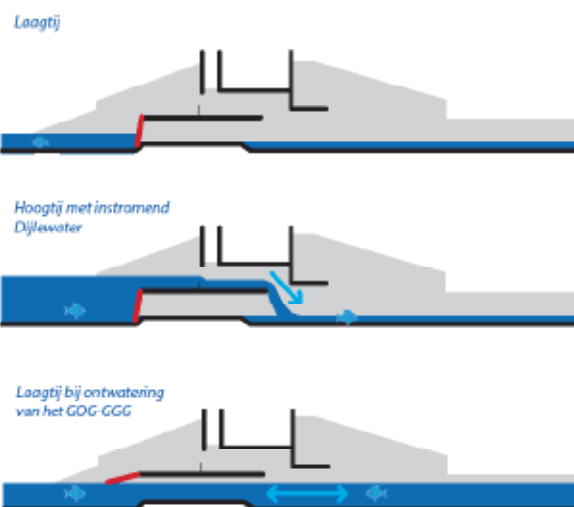
Hoe werkt een GOG-GGG?

Een getijdennatuurgebied staat twee keer per dag een beetje onder water. Bij elke vloed stroomt er door de inwateringssluis van de overlooppdijk een beperkte hoeveelheid water het overstromingsgebied binnen. Bij eb stroomt het water terug naar de Dijle via uitwateringssluizen. Het getij wordt dus 'gereduceerd'. Zo bootsen we de natuurlijke werking van een getijdennatuur na en ontstaan slikken en schorren, die waardevolle natuur herbergen. Het gebied wordt als het ware onderdeel van het natuurlijke ecosysteem van de rivier. Bij stormtij kan het gebied ook water bergen. Dan doet het dienst als gecontroleerd overstromingsgebied. Een ringdijk

Overstromingsgebied met gereduceerd getij

Schematische doorsnede van de sluis

© Vilda - Yves Adams

beschermt het achterliggende woon- en industriegebied. Die nieuwe ringdijk wordt eerst gebouwd, pas daarna wordt de overlooppdijk verlaagd.

Gecombineerde sluis: een primeur

De in- en uitwateringssluizen in het projectgebied Zennegat vormen samen één constructie. Die combinatie is niet alleen economisch voordeliger, het levert ook ecologische baten op. Vergeleken met een klassieke sluis, met twee aparte kokers voor in- en uitwatering, bootst de sluis van het projectgebied Zennegat de natuurlijke getijdenwerking veel beter na. De sluisen sturen het getij, en dat is goed voor de dieren en planten die de getijdennatuur als leefgebied hebben. Het resultaat is betere getijdennatuur. Met dat systeem heeft Vlaanderen een wereldprimeur te pakken. Onlangs werd in het Sigmagebied Bergenmeersen in het Oost-Vlaamse Wichelen eenzelfde sluisconstructie succesvol in gebruik genomen.

Visvriendelijke sluis

Sluisen vormen soms een barrière voor vissen. Nochtans moeten veel vissoorten zich kunnen verplaatsen om zich voort te planten. De in- en uitwateringssluizen voor het projectgebied Zennegat wordt zo gebouwd dat vissen er vlot in en uit kunnen zwemmen. Als het water van de Dijle stijgt en het overstromingsgebied in werking treedt, kunnen de vissen door de inwateringssluizen zwemmen, het gebied in. Als het waterpeil weer daalt, loopt het overstromingsgebied leeg via de uitwateringssluizen. Via die sluis zwemmen de vissen opnieuw de Dijle in en uit.

© Bart Laay

Grote Vijver: natuurpracht en watersport

Grote Vijver combineert veiligheid met natuur én recreatie.

Tussen de Dijle en de Nete in Mechelen ligt het deelproject Grote Vijver. Het voorbije jaar hebben we de herinrichting van dat overstromingsgebied goed voorbereid. Het zuidelijke recreatiegebied komt alleen bij extreem stormtij onder water te staan; het noordelijke natuurgebied krijgt twee keer per dag een beetje rivierwater binnen.

Veiligheid, maar ook andere functies

Grote Vijver wordt een overstromingsgebied van ruim 100 hectare. Het noordelijke deel vult zich bij gewoon stormtij (meermaals per jaar), terwijl het zuidelijke deel alleen bij extreem stormtij overstroomt (één keer om de tien of twintig jaar). Zo helpt Grote Vijver om wateroverlast te voorkomen. Maar de rest van de tijd kan het gebied gerust andere functies vervullen. Het zuidelijke deel is dan een paradijs voor waterskiërs. In het noordelijke deel komt er twee keer per dag een beetje rivierwater binnen. Dat is ideaal voor de ontwikkeling van getijdennatuur met unieke zoetwaterslikken en -schorren.

© Bart Laay

Wat is er al gebeurd?

(1) Ringdijk: rond het gebied leggen we een ringdijk aan. Die moet het achterland beschermen als het overstromingsgebied in werking treedt. Het meest zuidelijke deel van de dijk, ter hoogte van het bedrijf Bulo (industriegebied Mechelen Noord), is al klaar.

(2) Verplaatsen nutsleidingen: om later ook een ringdijk langs de Blarenberglaan aan te leggen, hebben we een bundel telecomleidingen en twee hoogspanningsmasten verplaatst.

(3) Werkkeet: vlak bij de E19, in de buurt van Brasserie Battenbroek, is een werkkeet gebouwd.

(4) Ontbossen: nog noordelijker hebben we de polder van Battenbroek ontbost om plaats te ruimen voor de dijk.

(5) Werfpiste: langs de oever van de Dijle werd een werfpiste aangelegd. Er staan ook werfborden met informatie over de werken.

(6) Archeologie: het archeologische onderzoek is afgerond en heeft in deze zone niets opgeleverd.

Wat staat er in 2014 op de planning?

(7) Mechelse Waterski Klub: in het zuidelijke deel van Grote Vijver bouwen we dit najaar nieuwe drijvende steigers voor waterskiërs. De Mechelse Waterski Klub en de brasserie verhuizen in het najaar van 2014 naar het zuidelijke deel van de vijver.

(8) Noordelijke ringdijk: nog dit najaar beginnen we aan de bouw van de noordelijke ringdijk in de polder van Battenbroek.

(9) Verplaatsen drinkwatertoevoeringen: om het overstromingsgebied te kunnen aanleggen wordt de bestaande drinkwatertoevoering van drinkwatermaatschappij Pidpa verplaatst. De drinkwatertoevoering die nu onder het gebied loopt, is niet bestand tegen de druk van overstromingen. Drinkwatermaatschappij TMWW zal van de gelegenheid gebruikmaken om ook een nieuwe drinkwaterleiding onder het gebied te trekken. Met die leidingen worden zo'n 100 000 gezinnen bevoorrad.

Het zuidelijke deel van Grote Vijver is een paradijs voor watersporters.

Tien Vierendelen: overstromingsgebied in de startblokken

© Bart Labuy

Landbouwers kunnen de graslanden van het deelproject Tien Vierendelen blijven gebruiken.

Ook in het derde deelproject Tien Vierendelen starten de werken binnenkort. Het gecontroleerde overstromingsgebied (GOG) van 37 hectare komt alleen bij extreem stormtij onder water te staan. Daardoor kunnen landbouwers het grasland blijven gebruiken.

Welke functies krijgt het gebied?

Tien Vierendelen zal zelden onder water lopen. Een groot voordeel is dat Tien Vierendelen zijn functie als overstromingsgebied kan vervullen én landbouwers de graslanden kunnen blijven gebruiken. De hengelvijver krijgt een nieuwe plek, nabij het overstromingsgebied. Het voetbalterrein blijft op dezelfde plaats en wordt beschermd door de ringdijk.

Wat staat er op de planning?

(1) Verplaatsen drinkwatertoevoerleidingen: net als in het Sigmagebied Grote Vijver wordt ook hier de bestaande drinkwatertoevoerleiding van drinkwatermaatschappij Pidpa verplaatst. De nieuwe drinkwaterleiding van drinkwatermaatschappij TMWW zal ook onder Tien Vierendelen lopen. De werken starten in het voorjaar van 2014.

(2) Cartelvisser: de vijver voor de Cartelvisser wordt verplaatst. Dat gebeurt wellicht in 2014.

(3) Ringdijk en (4) sluisen: vermoedelijk in 2015, als het deelgebied Zennegat klaar is, kunnen de inrichtingswerken starten. Zo worden een nieuwe ringdijk en een aantal sluisen aangelegd. Het gaat om een nieuwe sluis op de Gentvlietloop, een sluis op de Heibeek door de ringdijk heen en een grote uitwateringsluis voor het overstromingsgebied op de Dije.

Wat staat er in 2014 in de steigers?

Contact

Meer informatie over het Sigmaplan vind je op www.sigmaplan.be.

Met vragen kun je terecht bij

Waterwegen en Zeekanaal (W&Z)
Afdeling Zeeschelde
Tel. 03 224 67 11
info@wenz.be

Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)
Tel. 03 224 62 62
anb@vlaanderen.be

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde
ir. Wim Dauwe
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44
2018 Antwerpen

Redactie

ANB, DenS Communicatie,
Pantarein, Technum, W&Z

Gedrukt op gerecycleerd papier

www.sigmaplan.be

	2014
Zennegat	Bouw gecombineerde in- en uitwateringssluis
	Bouw noordelijke ringdijk
Grote Vijver	Verhuizing Mechelse Waterski Klub en Brasserie Battenbroek
	Bouw noordelijke ringdijk
	Verplaatsing drinkwatertoevoerleidingen
Tien Vierendelen	Verplaatsing drinkwatertoevoerleidingen

